

Верховний
Суд

ОГЛЯД судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень 2026 року

[Supreme LAB](#)

[База правових позицій](#)

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВЛК	військово-лікарська комісія
ВП	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
Закон	Закон України
ЗСУ	Збройні Сили України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КМУ	Кабінет Міністрів України
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ТЦК та СП	територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
ЦК	Цивільний кодекс України

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	5
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	6
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ..	6
1. Звільнення від кримінальної відповідальності	6
2. Покарання та його види	9
3. Призначення покарання.....	10
4. Звільнення від покарання та його відбування	11
II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	12
5. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України	12
6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи	14
7. Кримінальні правопорушення проти власності	16
8. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	18
9. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	21
10. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	23
11. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	26
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	27
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	27
1. Докази і доказування	27
2. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу	30
II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	32
3. Запобіжні заходи, затримання особи.....	32
III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ.....	33
4. Загальні положення досудового розслідування	33
5. Слідчі (розшукові) дії	34

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	38
6. Судовий розгляд	38
7. Судові рішення	40
V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	41
8. Провадження в суді апеляційної інстанції	41
9. Провадження в суді касаційної інстанції	46
10. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	47
VI. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	48
11. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб	48

РОЗДІЛ І. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

1.1. У разі встановлення винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення, строк давності якого на час ухвалення вироку вплив, суд вироком призначає засудженій особі покарання згідно із загальними засадами, передбаченими ст. 65 КК, і одночасно звільняє її від цього покарання. Якщо строки давності вплили на стадії апеляційного розгляду, апеляційний суд, у разі залишення в силі вироку в частині засудження, має змінити вирок і звільнити засуджену особу від покарання, визначеного судом першої інстанції

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 2 ст. 382 КК до покарання у виді штрафу в розмірі 17 000 грн з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, на строк 3 роки. На підставі ч. 5 ст. 74 КК її звільнено від призначеного покарання на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

У касаційній скарзі сторона обвинувачення просить виключити з судових рішень посилання призначення обвинуваченій покарання і наполягає, що у разі впливу строку давності за інкримінований злочин, суд відповідно до статей 49 та 74 КК має не призначати покарання.

Підстави розгляду кримінального провадження ОП ККС: необхідність відступити від висновку, викладеного у постановях Першої судової палати ККС від 07.11.2024 (справа № 401/2378/21, провадження № 51-3203км24), Другої судової палати ККС від 18.06.2020 (справа № 756/6876/19, провадження № 51-5464 км19), Третьої судової палати ККС від 25.06.2025 (справа № 684/477/19, провадження № 51-828км25) та від 05.02.2026 (справа № 404/6535/19, провадження № 51-3899км25), де зазначено, що суд при постановленні вироку, яким визнав особу винуватою, ухвалюючи рішення про її звільнення від покарання відповідно положень ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК, повинен звільнити особу від покарання без його призначення.

Позиція ОП ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ОП ККС: ОП ККС вказала, що в ч. 3 ст. 88 КК законодавець чітко розрізняє засудження «без призначення покарання» і засудження «зі звільненням від покарання», що дає вагомі підстави вважати, що під «звільненням від покарання» закон розуміє саме звільнення від уже призначеної міри кари. Якби законодавець мав на меті повну відмову від індивідуалізації санкції при застосуванні ст. 49 КК, він би вжив формулу «без призначення покарання».

Загальний порядок, вказаний у ч. 8 ст. 284 КПК, зобов'язує суд у разі визнання особи винуватою, зазначити в резолютивній частині вироку покарання, призначене по кожному з обвинувачень, визнаних судом доведеними, та остаточну міру покарання, обрану судом. Якщо обвинувачений звільняється від відбування

покарання, суд зазначає про це в резолютивній частині вироку (п. 2 ч. 4 ст. 374 КПК). Таким чином, процесуальний порядок звільнення від кримінальної відповідальності на підставі спливу строку давності, передбачає призначення покарання за злочин, за який особу засуджено, і одночасне звільнення від його відбування.

Постанова ОП ККС ВС від 18.05.2026 у справі № 214/43/19 (провадження № 51-1650кмо21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136882490>

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Звільнення від кримінальної відповідальності

1.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК)

1.1.1. Винуватість особи може бути встановлена лише обвинувальним вироком суду. Тому перебування на розгляді в суді обвинувального акта щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ст. 128 КК, за відсутності відповідного судового рішення, не вказує на доведеність вчинення іншого злочину, а тому не перешкоджає звільненню такої особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим на підставі ст. 46 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 128 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що в ході судового розгляду обвинувачений примирився з потерпілим, повністю відшкодував йому завдані збитки, про що свідчить долучена до матеріалів провадження розписка потерпілого, вчинене кримінальне правопорушення відповідно до положень ст. 12 КК є нетяжким злочином, а отже існували підстави для його звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК. Проте суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні клопотання сторони захисту, безпідставно вважаючи, що обвинувачений не є таким, що вчинив злочин вперше, оскільки щодо нього у провадженні місцевого суду з 26.12.2017 перебуває обвинувальний акт.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій, звільнено обвинуваченого від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, а кримінальне провадження щодо нього закрито на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що згідно із чинним законодавством винуватість особи може бути встановлена лише обвинувальним вироком суду, який, в свою чергу, може бути ухвалений судом лише в тому випадку, коли вина обвинуваченої особи доведена поза розумним сумнівом.

Факт перебування на розгляді в місцевому суді обвинувального акта відносно обвинуваченого може мати місце, проте, враховуючи конституційно

закріплену презумпцію невинуватості, за відсутністю відповідного судового рішення, не вказує на доведеність вчинення ним злочину. Тому висновки судів попередніх інстанцій про те, що обвинувачений не може вважатися таким, що вчинив вперше кримінальне правопорушення, не ґрунтуються на положеннях національного законодавства.

Враховуючи наведене, колегія суддів ККС дійшла висновку про наявність підстав для звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, оскільки він уперше вчинив необережний нетяжкий злочин, примирився з потерпілим та повністю відшкодував йому шкоду.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.05.2026 у справі № 462/9530/24 (провадження № 51-255км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428050>

1.1.2. Якщо кримінальні правопорушення розглядаються судом в одному кримінальному провадженні, наявність ознак реальної сукупності унеможливорює застосування ст. 46 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій звільнили двох осіб від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення (проступку), передбаченого ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 162 КК, на підставі ст. 46 КК у зв'язку з примиренням винних з потерпілими, а кримінальне провадження в цій частині закрили у зв'язку зі звільненням осіб від кримінальної відповідальності. Постановлено продовжити розгляд кримінального провадження за обвинуваченням зазначених осіб у вчиненні кримінального проступку, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що особи обвинувачуються у вчиненні двох проступків за наявності ознак їх реальної сукупності, які вчинені з розривом у часі, мають різні об'єкти посягання, потерпілими є різні особи, що унеможливорює застосування положень ст. 46 КК.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій і призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що у випадку, коли на момент правової оцінки судом певного діяння особи за правилами ст. 46 КК, інші діяння цієї ж особи в інших кримінальних провадженнях не одержали з боку інших судів такої правової оцінки, яка б унеможливлювала застосування приписів вказаної статті, суд може розглядати діяння, яке є предметом його правової оцінки, як вчинене вперше. Водночас, якщо кримінальні правопорушення розглядаються судом в одному кримінальному провадженні, наявність ознак реальної сукупності унеможливорює застосування ст. 46 КК, що узгоджується з положеннями ст. 62 Конституції України, ст. 7 та ч. 1 ст. 17 КПК.

З урахуванням принципу презумпції невинуватості положення статей 46, 33, 35 КК вказують на те, що сам факт вчинення кримінального правопорушення вперше автоматично не створює підстав до звільнення обвинуваченого від кримінальної

відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим за наявності реальної сукупності кримінальних правопорушень у випадку, коли такий факт розслідується органом досудового слідства чи розглядається судом поряд із іншим(и) окремим(и) самостійним(и) кримінальним(и) правопорушенням(и) в одному кримінальному провадженні. Отже, особу, в діях якої вбачається повторність, реальна сукупність, рецидив злочинів, яка має непогашену чи не зняту судимість, звільняти від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК не можна.

У цій справі за обвинувальним актом йдеться про те, що 09.11.2024 приблизно о 20:45 обвинувачені незаконно проникли до будинку. Цього ж дня приблизно о 20:50 за вказаною адресою обвинувачені спричинив тілесні ушкодження потерпілим. Вказані вище окремі самостійні діяння інкриміновані обвинуваченим за ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 162, ч. 1 ст. 125 КК та складають собою реальну сукупність, відповідають всім тим ознакам, про які йдеться в ст. 33 КК.

Отже, судами попередніх інстанцій було неправильно застосовано положення ст. 46 КК, що призвело до безпідставного звільнення осіб від кримінальної відповідальності та закриття кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.05.2026 у справі № 371/111/25 (провадження № 51-4838км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136627797>

1.2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК)

1.2.1. Період, на який апеляційний суд зупиняє кримінальне провадження, зокрема, на підставі ст. 335 КПК у зв'язку з проходженням особою військової служби, не зупиняє перебігу строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: вироком місцевого суду обвинуваченого засуджено за ч. 3 ст. 206-2 КК, частинами 1, 3, 4 ст. 358 КК. На підставі пунктів 2, 3 ч. 1 ст. 49 КК його звільнено від кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених частинами 1, 3, 4 ст. 358 КК, у зв'язку із закінченням строків давності. Апеляційний суд скасував цей вирок в частині засудження за ч. 3 ст. 206-2 КК, на підставі п. 4 ч. 1 ст. 49 КК звільнив особу від кримінальної відповідальності за вчинення вказаного кримінального правопорушення у зв'язку із закінченням строків давності.

У касаційній скарзі представник потерпілої зазначає про безпідставне застосування апеляційним судом положень ст. 49 КК через умисне ухилення обвинуваченого від суду під виглядом проходження військової служби.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що досудове розслідування кримінального провадження щодо обвинуваченого тричі зупинялося у зв'язку із оголошенням його в розшук.

Інкриміноване обвинуваченому кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 206-2 КК, було вчинене 23.02.2015, тому апеляційний суд дійшов висновку,

що десятирічний строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин закінчився 23.02.2025, а з урахуванням подовження вказаного строку на 116 днів ухилення обвинуваченого від досудового розслідування давність закінчилась 19.06.2025. Інших даних про ухилення обвинуваченого від досудового розслідування та суду і оголошення його в розшук у матеріалах кримінального провадження немає.

У разі встановлення факту призову обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації приписи ст. 335 КПК покладають на суд обов'язок зупинити судове провадження стосовно такого обвинуваченого до його звільнення з військової служби.

Період, на який апеляційним судом зупинялося кримінальне провадження відповідно до вимог ст. 335 КПК у зв'язку із проходженням обвинуваченим військової служби, не зупиняв перебігу строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 12.05.2026 у справі № 607/15056/21 (провадження № 51-101км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136505507>

2. Покарання та його види

2.1. Конфіскація майна (ст. 59 КК)

2.1.1. Якщо обвинуваченому не інкримінується вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК, з корисливого мотиву, це виключає застосування конфіскації майна як додаткового покарання

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 307 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років.

У касаційній скарзі прокурор наголошує, що судом без належного мотивування безпідставно не призначено обвинуваченому додаткове покарання у виді конфіскації майна, яке є обов'язковим відповідно до санкції ч. 2 ст. 307 КК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначає, що відповідно до ч. 2 ст. 59 КК конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу.

Натомість, зі змісту обвинувального акта, обвинуваченому не ставилося у провину вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК, з корисливого мотиву, що виключає застосування конфіскації майна як додаткового покарання.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.05.2026 у справі № 161/1641/25 (провадження № 51-806км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137028037>

2.2. Обмеження волі (ст. 61 КК)

2.2.1. Оскільки на момент ухвалення вироку обвинувачена була вагітною, то призначення їй покарання у виді обмеження волі суперечить вимогам ч. 3 ст. 61 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 4 ст. 185, ч. 1 ст. 190 КК. За ч. 1 ст. 190 КК суди призначили покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік 6 місяців.

У касаційній скарзі прокурор зазначає про неправильне застосування судами першої та апеляційної інстанцій закону України про кримінальну відповідальність, а саме призначення обвинуваченій як вагітній жінці покарання у виді обмеження волі.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій в частині призначеного покарання.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що положеннями ч. 3 ст. 61 КК встановлено, що обмеження волі не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та до інвалідів першої і другої групи.

Як вбачається зі змісту вироку, суд першої інстанції не врахував того, що на момент ухвалення вироку обвинувачена була вагітною, а тому призначаючи їй покарання у виді обмеження волі, суд першої інстанції порушив вимоги ч. 3 ст. 61 КК та застосував закон, який не підлягав застосуванню. Суд апеляційної інстанції також не звернув увагу на неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність та не змінив вироку.

Так, суд апеляційної інстанції, залишаючи без зміни призначене обвинуваченій покарання за ч. 1 ст. 190 КК у виді обмеження волі, хоч і послався на те, що вона перебуває на обліку в лікаря-гінеколога медичної частини з діагнозом: «вагітність 25-26 тижнів», однак належно не перевірів, чи може такий вид покарання бути застосований до неї з огляду на перебування у стані вагітності.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.05.2026 у справі № 155/439/25 (провадження № 51-715км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136392415>

3. Призначення покарання

3.1. Загальні засади призначення покарання (ст. 65 КК)

3.1.1. Кримінальним законом не передбачено можливості призначення покарання за окремими епізодами злочинної діяльності, відповідальність за які передбачено однією частиною статті КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили двох обвинувачених за частинами 2, 4 ст. 187 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що в резолютивній частині вироку суд не зазначив, чи визнає засуджених винними за окремими епізодами та не призначив покарання по кожному з обвинувачень.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що кримінальним законом не передбачено можливості призначення покарання за окремими епізодами злочинної діяльності, відповідальність за які передбачено однією частиною статті КК.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що за першим епізодом злочинної діяльності дії обвинувачених кваліфіковано за ч. 2 ст. 187 КК, а два наступних епізоди відповідають одному і тому самому складу злочину, передбаченому ч. 4 ст. 187 КК, тобто вони підпадають під дію однієї і тієї ж частини статті закону України про кримінальну відповідальність і повторної кваліфікації не потребують.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.05.2026 у справі № 450/1952/18 (провадження № 51-4608км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136882517>

4. Звільнення від покарання та його відбування

4.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК)

4.1.1. Перебування на службі в ЗСУ обвинуваченої, яка має дитину віком до семи років, унеможлиблює здійснення нею постійного догляду за дитиною та виключає можливість її звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали вину ватаю і засудили обвинувачену за частинами 1, 2, 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі засуджена просить на підставі ст. 79 КК звільнити її від відбування покарання з випробуванням. Зазначає, що інкриміновані злочини вона вчинила внаслідок збігу тяжких сімейних обставин, на даний час виховує малолітню доньку та перебуває на службі у ЗСУ.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду, звільнено обвинувачену від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що погоджується з висновком апеляційного суду про неможливість застосування до обвинуваченої ст. 79 КК. Згадана норма передбачає звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, для догляду за дитиною. Як вбачається з матеріалів справи, засуджена на час касаційного розгляду справи перебуває на службі у ЗСУ, що унеможлиблює здійснення нею постійного догляду за дитиною.

Водночас, враховуючи пом'якшуючі обставини, встановлені судами попередніх інстанцій, а також посткримінальну поведінку засудженої, яка проходить

службу в ЗСУ, бере участь у виконанні бойових завдань, є учасником бойових дій, позитивно характеризується за місцем служби, дотримуючись принципу співмірності та індивідуалізації покарання, колегія суддів ККС вважає, що виправлення засудженої та попередження вчинення нею нових злочинів можливе без ізоляції від суспільства, але в умовах здійснення контролю за її поведінкою під час звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.05.2026 у справі № 686/30843/21 (провадження № 51-2499км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136900775>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

5. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

5.1. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК)

5.1.1. Участь громадянки України у проведенні незаконного референдуму на тимчасово окупованій території за відсутності доказів примусу та за можливості відмови від участі в цих незаконних діях свідчить про її добровільну згоду і підлягає кваліфікації за ч. 5 ст. 111-1 КК

Обставини справи: громадянка України у вересні 2022 року добровільно взяла участь у проведенні незаконного референдуму щодо входження Херсонської області до складу РФ. Під час цього обвинувачена вела облік громадян України, які брали участь у проведенні референдуму та надавала бюлетені для голосування.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що суд не дав оцінки всім доводам апеляційної скарги, хоча й постановив провести часткове судове слідство, проте у супереч ст. 404 КПК не дослідив усіх доказів.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала на усталену судову практику, відповідно до якої склад правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК, передбачає широкий діапазон незаконних дій – від зайняття посад, пов'язаних із виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, до участі в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території тощо.

Суд першої інстанції на підставі досліджених у судовому засіданні доказів встановив, що обвинувачена, будучи громадянкою України, добровільно погодилася на участь у проведенні незаконного референдуму, отримавши за це гроші від окупаційної влади. В суді було доведено, що обвинувачена мала вибір та можливість відмовитися від дій, які є кримінально-караними, однак свідомо працевлаштувалася та працювала на осіб, які підтримували окупаційну владу, отримувала заробітну плату в російських рублях, не вчинила жодної дії

для запобігання участі у проведенні незаконного референдуму. З аналізу показань допитаних у судовому засіданні свідків був зроблений обґрунтований висновок про відсутність належних доказів примусу обвинуваченої до участі у проведенні незаконного референдуму.

Отже, в суді беззаперечно встановлено, що обвинувачена добровільно, без будь-якого примусу взяла участь у проведенні незаконного референдуму, за виконану роботу отримала грошові кошти від окупаційної влади, мала можливість відмовитися від протиправних дій, але цього не зробила, про факти застосування будь-якого насильства, тиску, примусу після звільнення території від окупації не повідомляла, тілесних ушкоджень, пригніченого стану свідки в неї не бачили, у зв'язку із чим суди чітко зазначили, що вона мала фізичну можливість не здійснювати протиправні дії, але використала ці події у своїх цілях.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.05.2026 у справі № 766/8881/23 (провадження № 51-661км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428065>

5.1.2. Публічне заперечення здійснення збройної агресії рф проти України як форма колабораційної діяльності за ч. 1 ст. 111-1 КК може бути вчинене на території України, яка не є окупованою, і доводиться показаннями свідків незалежно від фіксації ними висловлювань аудіо- чи відеозаписами.

Недоведеність часу вчинення діяння, яке охоплюється складом кримінального правопорушення, передбаченого нормою, що набрала чинності після початку подій, виключає кримінальну відповідальність та є підставою для виправдання

Обставини справи: виправданому було пред'явлено обвинувачення у тому, що він 16.03.2022 на території свого домогосподарства в присутності свідків публічно заперечував здійснення збройної агресії рф проти України.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою та виправдали за ч. 1 ст. 111-1 КК у зв'язку із недоведенням, що в її діянні є склад кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор вказує, що апеляційний суд не взяв до уваги показання допитаних свідків, які хоч і не вказали точну дату, коли виправданий висловлювався на підтримку рф, однак зазначали, що така подія мала місце у березні 2022 року.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що кримінальним законом встановлена відповідальність за колабораційні діяння, вчинені не лише на окупованій території. Залежно від форми колабораціонізму відповідальність може наставати й за дії, які вчинені на території України.

Так, у цьому провадженні особі, яка перебувала на території, що не була окупованою, було інкриміновано колабораціонізм у формі, передбаченій ч. 1 ст. 111-1 КК, і за наявності ознак складу цього кримінального правопорушення й належних, допустимих та достатніх доказів, публічне заперечення здійснення збройної агресії

рф проти України на території, яка не є окупованою, могли б становити цей склад кримінального правопорушення.

Вочевидь основними доказами у такому провадженні зазвичай є свідчення свідків, які чули, бачили факт таких висловлювань. До того ж немає значення чи свідки фіксували або ж не фіксували шляхом аудіо- або відеозаписів процес висловлювань і їхній зміст. Верховний Суд не вважає, що винуватість у вказаному кримінальному правопорушенні може доводитися результатами проведення такої слідчої дії як обшук. Винуватість особи цілком може підтверджуватися показаннями свідків. Проте зміст таких показань, сукупність показань різних свідків повинні братися судом до уваги для доведення винуватості особи поза розумним сумнівом.

Суди попередніх інстанцій прийшли до висновку про недоведеність винуватості виправданого у вчиненні інкримінованого діяння.

Колегія суддів ККС додатково звертає увагу на те, що всі свідки обвинувачення стверджували у суді першої інстанції про вчинення дій, про які йдеться у цьому провадженні, після початку повномасштабного вторгнення (кінець лютого – початок березня).

В ході розгляду апеляційної скарги сторони обвинувачення апеляційним судом було задоволено клопотання прокурора про повторне дослідження доказів та було допитано свідків, які не змогли конкретизувати час таких висловлювань. Як наслідок, суди констатували, що з показань свідків обвинувачення не встановлено, що подія мала місце у середині березня 2022 року.

Колегія суддів ККС звертає увагу на цей факт, оскільки Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2108-IX КК набрав чинності 15.03.2022. Саме ним КК було доповнено ст. 111-1 – колабораційна діяльність, ч. 1 якої була інкримінована виправданому у цьому провадженні.

З огляду на викладене колегія суддів ККС погоджується із тим, що постановлення у цьому провадженні виправдувального вироку є правильним.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.05.2026 у справі № 740/4456/22 (провадження № 51-4916км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137027958>

6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

6.1. Торгівля людьми (ст. 149 КК)

6.1.1. Будь-яка незаконна угода щодо дитини, зокрема її незаконна передача іншим особам, може тягнути кримінальну відповідальність незалежно від того, чи вона вчинена з метою експлуатації, чи без такої. Тобто суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 149 КК, у формі торгівлі людьми характеризується прямим умислом, а мета не є обов'язковою ознакою

Обставини справи: органом досудового розслідування заступник головного лікаря з медичної частини міського перинатального центру обвинувачувалась

в тому, що організувала незаконну передачу новонародженої дитини шляхом підроблення медичної документації.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватою та виправдали лікаря за ч. 3 ст. 15 КК, ч. 3 ст. 27 КК, ч. 3 ст. 149 КК на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК, у зв'язку з недоведеністю в діянні складу кримінального правопорушення. Крім того, суди звільнили лікаря від кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 366 КК на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49 КК у зв'язку з закінченням строків давності, а кримінальне провадження в цій частині закрили.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що в разі торгівлі неповнолітніми чи малолітніми особами не має значення ні форма вчинення злочину, ні спосіб, ні мета (подальша експлуатація людини). Тобто, при торгівлі дитиною з об'єктивної сторони відбувається незаконна безповоротна передача дитини від однієї особи до іншої.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду у і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що апеляційний суд, погоджуючись з висновком місцевого суду про необхідність виправдання лікаря, в ухвалі зазначив, що у сформульованому в обвинувальному акті обвинуваченні, останній не інкриміновано вчинення дій, спрямованих на передачу людини (малолітньої) з метою її експлуатації, яка є обов'язковою для кваліфікації дій за ст. 149 КК, а тому рішення місцевого суду про відсутність в діях лікаря складу інкриміновано кримінального правопорушення, є обґрунтованим.

Колегія суддів ККС не погодилась за такими висновками суду та зазначила, що важливим для вирішення питання про дотримання положень кримінального процесуального закону є виклад стороною обвинувачення фактичних обставин кримінального правопорушення, адже їх відображення має суттєве значення для дослідження обставин вчиненого кримінального правопорушення в суді, належної реалізації права на захист, а також правильної кваліфікації кримінального правопорушення.

Водночас, як вбачається з формулювання обвинувачення, викладеного в обвинувальному акті, в ньому зазначені (описані) дії виправданої, які фактично були направлені на здійснення незаконної угоди, об'єктом якої була новонароджена дитина свідка.

З об'єктивної сторони діяння, передбачені ст. 149 КК, є альтернативними і можуть здійснюватися в такій формі, як торгівля людиною (у контексті купівлі та продажу людини), що охоплює незаконні дії з її передачі чи одержання. Зокрема, відповідно до ст. 2 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії торгівлю дітьми розглядають як «будь-який акт або угоду, внаслідок яких дитина передається будь-якою особою або будь-якою групою осіб іншій особі або групі осіб за винагороду або інше відшкодування».

Будь-яка інша незаконна угода, вчинена як стосовно дитини, так і стосовно дорослої людини охоплюватиметься цією формою торгівлі людьми, що поряд з іншим

підтверджується ст. 1 Закону «Про протидію торгівлі людьми», якою до торгівлі людьми віднесено «здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина».

При цьому, слід вказати, що будь-яка незаконна угода щодо дитини (зокрема її незаконна передача іншим особам), може тягнути кримінальну відповідальність незалежно від того, чи вона вчинена із метою експлуатації або без такої. Тобто суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 149 КК, у формі торгівлі людьми характеризується прямим умислом, а мета не є обов'язковою ознакою.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 12.05.2026 у справі № 686/15716/20 (провадження № 51-3536км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136505531>

7. Кримінальні правопорушення проти власності

7.1. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1 КК)

7.1.1. Дії особи, яка побудувала торговельні приміщення на підставі відповідних дозвільних документів без порушень будівельних норм і правил, однак частина їх була споруджена на земельній ділянці прибережної захисної смуги, яка не належала особі й не була відведена їй для цієї мети, охоплюються диспозицією ч. 4 ст. 197-1 КК. Сама по собі наявність затвердженого проекту та подана до контролюючих органів декларація про завершення будівництва не свідчать про відсутність у діях особи об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення

Обставини справи: обвинувачена шляхом залучення випадкових робітників, яких не ставила до відома про свої наміри, побудувала на належній їй земельній ділянці, площею 0,1497 га, торговельне приміщення, загальною площею 719,7 м². Однак частина побудованої нежитлової будівлі (площею 0,0060 га) розташована поза межами належної їй земельної ділянки та знаходиться в межах прибережної захисної смуги (водоохоронної зони) на самовільно зайнятій суміжній земельній ділянці, що належить територіальній громаді.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 4 ст. 197-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що оскільки побудовані підзахисною торговельні приміщення повністю відповідали проектній документації на будівництво, а прийнята декларація про завершення будівництва не містила зауважень контролюючих органів, то у її діях відсутня об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 197-1 КК. Стверджує, що обвинувачена не володіла інформацією про те, що придбаний нею житловий будинок та земельна ділянка знаходяться в межах водоохоронних зон чи захисних смуг.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. 4 ст. 197-1 КК, є право власності

на землю, водночас обов'язковим додатковим об'єктом – є порядок будівництва будівель чи споруд. Вказаний порядок мав би визнаватись основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. 4 ст. 197-1 КК, якби у цій нормі фігурувало лише самовільне будівництво не у зв'язку із самовільним зайняттям земельної ділянки. Проте відповідно до чинної редакція ст. 197-1 КК ключовим є самовільне зайняття земельної ділянки. Самовільне будівництво нерозривно пов'язане з порушенням прав на землю і свідчить про більшу небезпеку діяння, караного за ч. 4 ст. 197-1 КК, адже особа, яка його вчиняє, ставить себе на місце власника (землекористувача), реалізуючи право останнього на забудову земельної ділянки.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 376 ЦК житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

Зі змісту вказаної норми цивільного законодавства вбачається, що законодавець встановлює три самостійні підстави уважати будівництво самочинним:

1) нерухоме майно збудовано або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети;

2) будівництво вчиняється (вчинялося) без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи чи належно затвердженого проекту;

3) нерухоме майно будується (побудовано) з істотними порушеннями будівельних норм і правил. Тобто для того, аби будівництво було самочинним достатньо однієї з цих трьох умов.

За таких обставин, побудовані обвинуваченою торговельні приміщення, хоч і здійснювалися на підставі відповідних дозвільних документів і судами не було встановлено порушень нею будівельних норм і правил, однак частина вказаних приміщень була споруджена на земельній ділянці прибережної захисної смуги, яка не належала обвинуваченій і не була відведена їй для цієї мети, що і охоплюється диспозицією ч. 4 ст. 197-1 КК.

Порядок ведення будівництва є додатковим об'єктом злочину, передбаченого ч. 4 ст. 197-1 КК, тому сама по собі наявність затвердженого проекту та подана до контролюючих органів декларація про завершення будівництва не свідчить про відсутність у діях обвинуваченої об'єктивної сторони складу вказаного кримінального правопорушення, оскільки її дії були направлені саме на самовільне зайняття чужої земельної ділянки, яка належить територіальній громаді, шляхом самовільного будівництва на ній, і зазначені дії є посяганням на основний безпосередній об'єкт – право власності на землю.

У контексті наведеного місцевий суд у своєму рішенні слушно зауважив, що, дійсно, за певних обставин відсутність зауважень до декларації про готовність об'єкта до експлуатації, може вказувати на недотримання контролюючими органами відповідних положень Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого Постановою КМУ від 13.04.2011 № 461 (у редакції

на час виникнення спірних правовідносин), однак вказане не спростовує наявності в діях обвинуваченої складу інкримінованого їй кримінального правопорушення, адже відповідно до ч. 1 ст. 337 КПК судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта.

Ураховавши зазначене, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що саме обвинувачена та під її контролем було здійснено будівництво торговельних приміщень за межами належної їй земельної ділянки в межах прибережної захисної смуги р. Хорол, а проект будівництва та технічний паспорт на будівлю розроблялися саме на замовлення останньої та вочевидь за заявленими нею параметрами. Саме обвинувачена, як власник земельної ділянки, була відповідальна за збереження межових знаків належної їй землі, генеральним підрядником будівництва та відповідальною за основні його процеси, у тому числі формування фундаменту та стін майбутньої будівлі.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.05.2026 у справі № 581/871/23 (провадження № 51-4048км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137027944>

8. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

8.1. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (ст. 336 КК)

8.1.1. Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК, може бути лише громадянин України віком від 18 до 60 років, визнаний придатним до військової служби за станом здоров'я, який не має права на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації з підстав, визначених ст. 23 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Якщо рішенням адміністративного суду скасовано постанову ВЛК з висновком про придатність особи до військової служби, її не можна вважати такою, що підлягає мобілізації, а тому вона не є суб'єктом злочину, передбаченого ст. 336 КК

Обставини справи: військовозобов'язаний, який перебував на військовому обліку в ТЦК та СП і за висновком ВЛК визнаний придатним до військової служби, у присутності свідків відмовився від отримання повістки з вимогою про необхідність з'явитися до ТЦК та СП для відправки у військову частину. Надалі, з метою ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, без поважних причин він не прибув до ТЦК та СП у визначений час і про причини своєї неявки вказаний орган не повідомив.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 336 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що при перегляді вироку судом апеляційної інстанції безпідставно не було взято до уваги рішення адміністративного суду, яким

скасовано ВЛК про визнання обвинуваченого придатним до військової служби. Стверджує, що за відсутності доведення факту придатності обвинуваченого до військової служби його призов на військову службу за мобілізацією та направлення для проходження військової служби до військової частини є протиправними.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій і закрито кримінальне провадження на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК, може бути лише громадянин України віком від 18 до 60 років, визнаний придатним до військової служби за станом здоров'я, який не має права на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації з підстав, визначених ст. 23 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Відсутність будь-якої з цих ознак виключає наявність суб'єктивної сторони складу цього злочину через відсутність його суб'єкта.

Рішенням адміністративного суду скасовано постанову ВЛК ТЦК та СП про придатність обвинуваченого до військової служби через порушення вимог «Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України», затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 14.08.2008 № 402. Вказане рішення набрало законної сили. При ухваленні рішення суд адміністративної юрисдикції встановив, що під час медичного обстеження обвинуваченого ВЛК при ТЦК та СП були порушені вимоги «Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України».

Таким чином, з огляду на зміст статей 3 та 19 Конституції України гарантоване законом право обвинуваченого на проведення медичного обстеження у встановлений спосіб під час проходження ВЛК в державному органі виконавчої влади було порушено.

З урахуванням зазначеного рішення адміністративного суду має преюдиціальне значення у справі. Оскільки рішенням адміністративного суду скасовано постанову ВЛК з висновком про придатність обвинуваченого до військової служби, його не можна вважати особою, що підлягає мобілізації відповідно до положень ст. 22 Закону, а тому він не є суб'єктом злочину, передбаченого ст. 336 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС від 26.05.2026 у справі № 537/2092/24 (провадження № 51-3883км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137071516>

8.1.2. Встановлення придатності військовозобов'язаного до військової служби шляхом належно проведеної ВЛК є обов'язковою передумовою подальших дій ТЦК та СП, пов'язаних із врученням повістки та організацією відправлення особи до військової частини. Вказане має істотне значення для вирішення питання про наявність чи відсутність у діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК.

Якщо обсяг медичного огляду особи неправомірно звужений, а оформлення результатів ВЛК про придатність до військової служби здійснено з порушенням встановленої процедури, це свідчить про відсутність у діянні складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК

Обставини справи: обвинувачений, який завідомо знав про висновок ВЛК про придатність його до військової служби, був обізнаним про його призов за мобілізацією, без поважних причин відмовився отримувати повістку про його явку до ТЦК та СП для проходження військової служби за мобілізацією та відправки до військової частини. Надалі він не прибув до ТЦК та СП, чим ухилився від призову на військову службу під час мобілізації.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 336 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що процедура проходження підзахисним ВЛК відбулася з істотними порушеннями вимог наказу Міністерства оборони України № 402 від 14.08.2008, оскільки він фактично не проходив огляд у лікаря-психіатра та лікаря-офтальмолога.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій, а кримінальне провадження закрито на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що як вбачається з матеріалів кримінального провадження, обвинувачений заперечував свою винуватість, при цьому зазначав, що при здійсненні медичного огляду всіх лікарів не пройшов, а саме офтальмолога і психіатра, при цьому голова ВЛК розписалася за відсутніх лікарів. Він відмовився від отримання повістки та призову на військову службу, оскільки не пройшов ВЛК у встановленому законом порядку.

Крім того, у судових засіданнях як свідки були допитані лікар-психіатр та лікар-офтальмолог, які повідомили, що не проводили медичний огляд обвинуваченого, не виконували підписів у картці медичного огляду та не ставили печатки. В ході судового розгляду голова ВЛК вказала, що обвинувачений пройшов усіх лікарів, окрім лікарів психіатра і офтальмолога, та підтвердила внесення нею записів у картці медичного огляду та підпису замість лікаря офтальмолога, а також припускає, що підпис замість лікаря психіатра здійснила медсестра.

Таким чином, у матеріалах провадження є об'єктивні дані, що вказують на недотримання встановленої процедури медичного огляду. Проте, суди попередніх інстанцій, визнаючи доведеним факт придатності обвинуваченого до військової служби, не надали належної оцінки зазначеним доводам сторони захисту та фактично залишили поза увагою питання допустимості документів ВЛК.

Відповідно до Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а також Наказу Міністерства оборони України від 14.08.2008 № 402 «Про затвердження положення про військово-лікарську експертизу в збройних силах України», процес мобілізації має чітко визначену послідовність юридично значимих дій.

Встановлення придатності військовозобов'язаного до військової служби шляхом належно проведеної ВЛК є обов'язковою передумовою подальших дій ТЦК та СП, пов'язаних із врученням повістки та організацією відправлення особи до військової частини. Вказане має істотне значення для вирішення питання про наявність чи відсутність у діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК.

Отже, у межах цього кримінального провадження встановлено, що обсяг медичного огляду обвинуваченого був неправомірно звужений, а оформлення результатів ВЛК здійснено з порушенням встановленої процедури.

Матеріали кримінального провадження не містять належних та допустимих доказів, які б підтверджували встановлення у визначеному законом порядку придатності обвинуваченого до військової служби, а відтак і наявність у його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 336 КК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 27.05.2026 у справі № 446/407/24 (провадження № 51-693км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136978475>

9. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

9.1. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК)

9.1.1. Заподіяння особі легких тілесних ушкоджень під час правомірного застосування поліцейським заходів примусу до неї у спосіб і на підставах, визначених законом, не утворює в діях поліцейського об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 365 КК

Обставини справи: органом досудового розслідування інспектор поліції обвинувачувався у тому, що за відсутності підстав, передбачених ч. 1 ст. 44, п. 3 ч. 3 ст. 45 Закону «Про Національну поліцію», застосував до потерпілого спеціальний засіб – газовий балончик «Терен 4-М», один раз розпиливши в обличчя речовину сльозогінної та дратівливої дії, чим заподіяв потерпілому легких тілесних ушкоджень.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватим інспектора поліції за ч. 2 ст. 365 КК та виправдали його у зв'язку з відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що оскільки встановлено факт умисних насильницьких дій, які явно виходять за межі повноважень поліцейського, то його виправдання є необґрунтованим.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що апеляційний суд вважав обґрунтованим висновок суду першої інстанції про те, що дії виправданого у конкретній обстановці відповідали межах наданих йому законом повноважень, були вчинені на підставі та у спосіб, передбачені законодавством України,

і заподіяння поліцейським легких тілесних ушкоджень особі під час правомірного застосування заходів примусу не утворює об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК.

У контексті кримінально-правової кваліфікації дій працівника правоохоронного органу за ст. 365 КК вирішальним є встановлення того, чи були дії працівника правоохоронного органу такими, що явно виходили за межі наданих йому прав чи повноважень. Частина 2 цієї статті охоплює випадки, коли такі дії супроводжувалися насильством, погрозою його застосування, використанням зброї чи спеціальних засобів або болісними й такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування.

За правовою позицією ВП ВС, викладеною в постанові від 05.12.2018 у справі № 301/2178/13-к, для кваліфікації дій за ч. 2 ст. 365 КК заподіяння наслідків у вигляді істотної шкоди в розумінні п. 3 примітки до ст. 364 КК не є обов'язковою умовою. Водночас обов'язковою залишається наявність дій, які явно виходять за межі наданих працівникові правоохоронного органу прав чи повноважень, у поєднанні принаймні з однією з кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 365 КК.

Суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується умисною формою вини. Вказівка закону на явний вихід за межі наданих прав чи повноважень означає необхідність встановити, що такий вихід був очевидним і безсумнівним насамперед для самої службової особи, а також що вона усвідомлювала протиправність своєї поведінки та передбачала її суспільно небезпечні наслідки.

Доведення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення зазвичай ґрунтується не лише на одному чи кількох прямих доказах, а на аналізі сукупності доказів, які характеризують дії обвинуваченого, спосіб їх вчинення, обстановку події та інші обставини. Саме з огляду на цю сукупність суд робить висновок про доведеність або недоведеність відповідних ознак поза розумним сумнівом.

Суд апеляційної інстанції звернув увагу на те, що потерпілий внаслідок застосування до нього заходів примусу отримав легкі тілесні ушкодження, що підтверджувалося висновками судово-медичних експертиз. Водночас заподіяння особі легких тілесних ушкоджень під час правомірного застосування поліцейським заходів примусу у спосіб і на підставах, визначених законом, саме собою не утворює об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК.

Водночас апеляційний суд зазначив, що під час перегляду кримінального провадження в порядку апеляційної процедури підтверджено, що в ході затримання працівники правоохоронних органів діяли законно і в межах службових повноважень, були у форменому одязі, ідентифікували себе як працівники поліції та висунули потерпілому законну вимогу не перешкоджати їхній діяльності, яку той проігнорував. Зважаючи на заподіяння потерпілим тілесних ушкоджень поліцейським, що підтверджувалось показаннями свідка, застосування виправданим спецзасобу для припинення дій потерпілого не виходило за межі наданих йому як працівнику правоохоронного органу службових повноважень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.05.2026 у справі № 754/13191/16-к (провадження № 51-5192км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136691260>

10. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

10.1. Непокора (ст. 402 КК)

10.1.1. **Наявність у військовослужбовців дійсних релігійних переконань не є підставою для відмови ними від виконання наказів військового командування, якщо під час оголошення цих наказів до відома обвинувачених було доведено намір їх залучення під час несення служби до виконання функцій, не пов'язаних із використанням зброї, зокрема для виконання завдань з інженерного (фортифікаційного) обладнання рубежів оборони**

Обставини справи: військовослужбовці військової служби за призовом відкрито відмовилися виконати наказ т.в.о. командира військової частини, а саме вибути у службове відрядження до іншої військової частини для виконання завдань з інженерного (фортифікаційного) обладнання рубежів оборони, а також наказ отримати військову форму; привести свій зовнішній вигляд у відповідність до чинного законодавства; отримати засоби індивідуального захисту (шолом балістичний, бронешит); забезпечити відповідне зберігання отриманого спорядження.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали військовослужбовців винуватими і засудили за ч. 4 ст. 402 КК, а за ч. 4 ст. 408 КК визнали невинуватими та виправдали.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що діяння, інкриміноване військовослужбовцям, не може бути кваліфіковано за ст. 402 КК, оскільки після оголошення їм наказів вони не висловлювали відмови їх виконувати. Наголошує, що відрядження обвинувачених у статусі військовослужбовців до складу регулярних військових формувань у районі ведення бойових дій і покладений на них обов'язок спорядитися для виконання завдань фактично прирівнюють їх до учасників бойових дій (комбатантів), що суперечить їхнім релігійним переконанням.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, звільнено обвинувачених від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що захисник у касаційній скарзі стверджує про встановлення в ході судового розгляду того, що обвинувачені, прийнявши хрещення в церкві «Віфанія» міста Маріуполь, є по теперішній час членами цієї церкви, яка з 08.01.1992 зареєстрована як релігійна організація «Релігійна Громада (Церква) Євангельських Християн-Баптистів «Віфанія» міста Маріуполь Донецької області». До початку повномасштабного вторгнення обвинувачені не лише були її членами, а й активно брали участь у її діяльності, а у 2022 році, через повномасштабне вторгнення РФ та бойові дії (в ході яких будівля церкви була зруйнована), а також окупацію м. Маріуполь, вимушено переїхали до м. Нововолинськ. Це, на думку захисника, виключає протиправний характер їхніх доводів щодо неможливості виконання військового

обов'язку (наказів), а також свідчить про відсутність умислу, спрямованого на відмову від виконання наказів.

Колегія суддів ККС вважає, що суди обґрунтовано відхилили посилання сторони захисту на те, що наявність у обвинувачених дійсних релігійних переконань є підставою для відмови від виконання наказів, та слушно зауважили, що під час оголошення зазначених наказів до їх відома було доведено назви посад у військовій частині: перший обвинувачений – муляр-солдат, другий – тесляр-солдат, що підтверджується, зокрема, протоколом огляду та доводить намір їх залучення під час несення служби до виконання функцій, не пов'язаних із використанням зброї, зокрема, для виконання завдань з інженерного (фортифікаційного) обладнання рубежів оборони.

У цьому контексті суди також звернули увагу й на суперечності у показаннях обвинувачених, оскільки вони, відмовляючись виконувати накази у зв'язку із релігійними переконаннями, водночас заперечували факт відмови від їх виконання. Однак, як обґрунтовано дійшли висновку суди в оскаржуваних рішеннях, знайшла своє підтвердження саме відмова обвинувачених виконати накази.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.05.2026 у справі № 459/2030/24 (провадження № 51-2079км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136828089>

10.2. Дезертирство (ст. 408 КК)

10.2.1. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 408 КК, у формі нез'явлення на службу обмежується лише діями, що вказані законодавцем у вичерпному переліку, а тому кваліфікація за відповідною частиною ст. 408 КК діянь особи, що не включені законодавцем до цього вичерпного переліку, зокрема нез'явлення військовослужбовця на службу в разі звільнення його з-під варти, є розширеним тлумаченням кримінального закону і застосуванням закону про кримінальну відповідальність за аналогією, що прямо заборонено приписами ч. 4 ст. 3 КК

Обставини справи: органом досудового розслідування військовослужбовці військової служби за призовом обвинувачувалися у тому, що під час проходження військової служби не з'явилися вчасно на службу до пункту постійної дислокації військової частини, а перебували поза її межами до моменту їх затримання під час спроби незаконного перетину державного кордону України поза межами пункту пропуску в напрямку Молдови.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали військовослужбовців винуватими і засудили за ч. 4 ст. 402 КК, а за ч. 4 ст. 408 КК визнали невинуватими та виправдали.

У касаційній скарзі прокурор вказує, що місцевий суд без належного обґрунтування дійшов висновку про невиявлення в діях військовослужбовців іншого складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 407 КК, а також про відсутність підстав для застосування положень ч. 3 ст. 337 КПК та виходу за межі раніше висунутого обвинувачення в частині зміни правової кваліфікації.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, звільнено обвинувачених від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що поняття дезертирства сформульовано у ч. 1 ст. 408 КК як самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу.

Як неодноразово йшлося у судовій практиці, з об'єктивної сторони дезертирство полягає у діях або бездіяльності, які мають дві відповідні форми:

1) самовільне залишення військової частини або місця служби;

2) нез'явлення на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу.

У першій формі дезертирство є закінченим злочином з моменту, коли суб'єкт фактично залишив розташування військової частини (місця служби), а у другій – коли він не з'явився в частину (до місця служби) в установлений строк.

Колегія суддів ККС зауважує, що як в обвинувальному акті, так і в касаційній скарзі прокурора не йдеться про самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцями, тому ця форма дезертирства колегією суддів ККС не розглядається.

Водночас об'єктивна сторона цього злочину у формі нез'явлення на службу обмежується лише діями, що вказані законодавцем у вичерпному переліку, а тому кваліфікація за відповідною частиною ст. 408 КК діянь особи, що не включені законодавцем до цього вичерпного переліку, зокрема нез'явлення військовослужбовця на службу у разі звільнення його з-під варти, є розширеним тлумаченням кримінального закону і застосуванням закону про кримінальну відповідальність за аналогією, що прямо заборонено приписами ч. 4 ст. 3 КК.

Крім того, варто зауважити, що однією з ознак об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 5 ст. 407 КК (у формі нез'явлення військовослужбовця вчасно на службу, без поважних причин, тривалістю понад три доби, вчиненого в умовах воєнного стану), є відсутність військовослужбовця без поважних причин понад три доби після нез'явлення до військової частини або до місця служби, тобто коли він на законних підставах перебував за межами військової частини або місця служби та не з'явився протягом понад три доби із моменту, коли зобов'язаний був з'явитися.

Однак, у пред'явленому військовослужбовцям обвинуваченні не конкретизовано дату, визначену командуванням як кінцевий строк прибуття до військової частини чи іншого місця служби, не наведено відомостей про доведення такої дати до їхнього відома, а також не встановлено, що саме після спливу цього строку минуло понад три доби, протягом яких вони без поважних причин не з'явилися до визначеного командуванням місця служби. За таких обставин відсутні підстави для кваліфікації інкримінованих військовослужбовцям діянь за ч. 5 ст. 407 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.05.2026 у справі № 459/2030/24 (провадження № 51-2079км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136828089>

11. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

11.1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2 КК)

11.1.1. Користувач забороненої на території України соціальної мережі «Однокласники», який за місцем свого проживання в Україні в особистому профілі поширює матеріали проросійського характеру, стає частиною російської інформаційної пропаганди, спрямованої проти України, а тому його дії підлягають кваліфікації за ст. 436-2 КК як такі, що вчинені на території України. Місцем вчинення цього кримінального правопорушення є не інформаційний простір, а територія, де воно було вчинене. Відсутність законодавчого визначення терміна «глорифікація» у КК не впливає на можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 436-2 КК

Обставини справи: обвинувачена за місцем свого проживання в м. Вінниці, достовірно знаючи про блокування доступу до російської соціальної мережі «Однокласники», створила в ній особисту сторінку, яку використовувала на постійній основі, де умисно та цілеспрямовано виражала антиукраїнські погляди, підтверджувала проросійські наративи й окреслювала про правильність ворожої пропаганди щодо агресії рф проти України.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за частинами 2, 3 ст. 436-2 КК.

У касаційній скарзі обвинувачена стверджує, що дії, вчинені в мережі «Однокласники», яка функціонує поза межами території України, не входить до національного інформаційного простору України та є забороненою на її території, не можна кваліфікувати як злочин, вчинений «на території України», у розумінні ст. 6 КК. Зазначає про нечіткість терміна «глорифікація» та відсутність його легального визначення в кримінальному законі.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду в частині призначеного покарання.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що згідно із КК відповідальності підлягають особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України (ст. 6 КК); при цьому кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

Обвинувачена поширювала матеріали, у яких містяться виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії рф проти України, розпочатої у 2014 році, а також глорифікувала осіб, які здійснювали таку агресію, перебуваючи за місцем свого проживання, а саме в м. Вінниці в Україні. Та обставина, що для вчинення відповідних дій вона використовувала іноземну (російську) й заборонену на території України соціальну мережу, здійснюючи віддалений доступ до своєї персональної сторінки в цій мережі, не впливає на визначення місця

вчинення злочину й територіальну чинність закону про кримінальну відповідальність.

Колегія суддів ККС вважає за необхідне зазначити, що обвинувачена хибно трактує поняття місця вчинення кримінального правопорушення, яким є не інформаційний простір, а територія, де воно було вчинене; у цьому кримінальному провадженні – це квартира за місцем її проживання в м. Вінниці.

Використання для поширення матеріалів заборонених російських соцмереж, у тому числі «Однокласники.ru», впливає на інформаційний простір України через пряме втручання в національну безпеку, створення масового доступу до дезінформації та застосування цих платформ як інструментів гібридної війни рф.

Користувач, який публікує контент у вказаній соціальній мережі, стає частиною російської інформаційної пропаганди, спрямованої проти України. Навіть якщо допис зроблено для аудиторії в рф, він працює на створення єдиного ворожого інформаційного поля, яке використовується для мотивації російських військових, виправдання війни та дестабілізації суспільно-політичної ситуації.

Колегія суддів ККС вказала, що відсутність законодавчого визначення терміна «глорифікація» у КК не впливає на можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 цього Кодексу, оскільки самі дії (вихвалювання, звеличення, прославлення) є очевидними з матеріалів (дописів, висловлювань). Відсутність дефініції безпосередньо в КК означає лише те, що правоохоронні органи та суди використовують буквальне, словникове значення слова, яке згадується в інших законах. Бланкетний характер диспозиції вказаної норми не може бути перешкодою до притягнення до кримінальної відповідальності, адже є звичайним засобом законодавчої техніки в КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.05.2026 у справі № 127/23718/22 (провадження № 51-3479км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136691252>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Докази і доказування

1.1. Належність доказів (ст. 85 КПК)

1.1.1. Порушення процедури дослідження доказів є істотним лише тоді, коли воно перешкодило суду ухвалити законне та обґрунтоване рішення. Якщо вирок не містить жодного посилання на документ як на доказ підтвердження винуватості особи, будь-які порушення щодо порядку його дослідження не впливають на правильність висновків суду й законність ухваленого рішення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 185 КК.

У касаційній скарзі захисник звертає увагу, що наданий прокурором письмовий доказ наявності в товариства паливних форсунок на складському зберіганні – документ «Commercial Invoice» – суд оглянув формально. Суд не забезпечив його оголошення та ретельного дослідження, адже в матеріалах кримінального провадження відсутній переклад цього документа державною мовою, а сторона обвинувачення в установленому КПК порядку такий переклад не здійснювала. Разом з тим зауважує, що в цьому документі, усупереч ч. 2 ст. 248 Митного кодексу України, відсутні відбитки відповідних митних забезпечень (штампів органу митного контролю), які для таких документів, як рахунок-фактура, є обов'язковими в разі прийняття товару, ввезеного з-за кордону в Україну для належного митного оформлення.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що доводи скарги про формальне дослідження судом документа «Commercial Invoice» без його оголошення є неспроможними з огляду на таке.

У розумінні вимог процесуального законодавства порушення процедури дослідження доказів є істотним лише тоді, коли воно перешкодило суду ухвалити законне та обґрунтоване рішення. Крім того, згідно з вимогами КПК суд вмотивовує своє рішення лише тими доказами, на які він безпосередньо посилається у вирок. Оскільки оскаржуваний вирок не містить жодного посилання на вказаний документ, як на доказ підтвердження винуватості обвинуваченого, будь-які порушення щодо порядку його дослідження не впливають на правильність висновків суду й законність ухваленого рішення.

Отже, є безпідставними й доводи скарги захисника, що в цьому документі, усупереч ч. 2 ст. 248 Митного кодексу України, відсутні відбитки відповідних митних забезпечень (штампів органу митного контролю).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.05.2026 у справі № 175/272/23 (провадження № 51-4452км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136723081>

1.1. Допустимість доказів (ст. 86 КПК)

1.1.1. Автоматичний запис телефонних розмов, здійснений програмою, яку особа встановила на свій мобільний телефон, і наданий правоохоронним органам, не містить ознак зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж у розумінні НСРД та є допустимим доказом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили двох обвинувачених за ч. 2 ст. 187, ч. 4 ст. 187 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що аудіозаписи телефонних розмов є недопустимими доказами, оскільки здійснювалися потерпілим за допомогою встановленої на його телефон програми автоматичного запису,

а тому отримані у позапроцесуальний спосіб та через втручання у приватне життя без попереднього дозволу суду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до ст. 31 Конституції України кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ст. 32 Конституції України).

Колегія суддів ККС вказала, що суди попередніх інстанцій дослідили обставини конкретної справи та обґрунтовано зазначили, що потерпілий не займався прослуховуванням телефонів кожного із засуджених, а встановлена ним на власний мобільний телефон програма автоматично здійснювала записи всіх його особистих телефонних розмов. Такий запис не здійснювався цілеспрямовано щодо засуджених і не містить ознак зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, в розумінні НСРД.

Між тим, сторона захисту не вказує, яким чином аудіозапис потерпілим власних телефонних розмов міг вплинути на порушення прав чи свобод засуджених, котрі на стадії готування до вчинення особливо тяжких злочинів відшукали в мережі Інтернет номер мобільного телефону потерпілого, після чого, під приводом обміну іноземної валюти, телефонували до останнього і призначили йому місце зустрічі у населеному пункті, де в цей же день скоїли на потерпілого розбійний напад.

Потерпілий добровільно передав працівникам правоохоронних органів аудіозаписи своїх телефонних розмов лише після вчинення засудженими щодо нього злочину і на підтвердження автентичності голосів була проведена відповідна експертиза.

Отже, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що в даному конкретному випадку не відбувалося втручання у приватне життя обвинувачених, оскільки публічний інтерес у отриманні інформації щодо вчинення особливо тяжкого злочину переважав над приватним інтересом, що відповідає практиці ЄСПЛ.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.05.2026 у справі № 450/1952/18 (провадження № 51-4608км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136882517>

1.2. Висновок експерта (ст. 101 КПК)

1.2.1. Проведення експертизи в установі, що належить до системи СБУ, слідчі якої проводили досудове розслідування у кримінальному провадженні, не може вказувати на упередженість експерта за відсутності інших конкретних даних про таке

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 111 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджує про недопустимість як доказу висновку експерта за результатами експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів, оскільки він складений експертом, який перебуває у службовій залежності від сторони обвинувачення.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до ч. 2 ст. 69 КПК не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.

Вказаний висновок складений експертом Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБУ.

Жодних даних, які б підтверджували службову або будь-яку іншу залежність експерта від сторони обвинувачення матеріали кримінального провадження не містять і засудженим до касаційної скарги не долучені.

Сам по собі факт проведення певної експертизи в установі, яка відноситься до системи СБУ, слідчі якої проводили досудове розслідування у провадженні, не може вказувати на упередженість експерта за відсутності інших конкретних даних про таке.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 06.05.2026 у справі № 186/1214/23 (провадження № 51-29км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136392462>

2. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

2.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому (ст. 127 КПК)

2.1.1. Правовідносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності регулюються Законом «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», який має пріоритет перед загальними нормами цивільного законодавства. Шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого, тимчасовою втратою ним працездатності, та моральна шкода у зв'язку з лікуванням відшкодовується виключно потерпілому (юридичній та фізичній особі, життю, здоров'ю та/або майну яких заподіяна шкода внаслідок ДТП з використанням транспортного засобу). Перебування позивача в статусі потерпілої у кримінальному провадженні не є підставою для набуття нею статусу потерпілої у розумінні цього Закону

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК. Цивільний позов потерпілої про відшкодування матеріальної та моральної шкоди задоволено частково, стягнуто на її користь: з ТОВ «АГРІФУД ЕКСПРЕСС» моральну шкоду в розмірі 400 000 грн та 67 673,79 грн матеріальної шкоди; з ПрАТ «Страхова компанія «Арсенал Страхування» матеріальну та моральну шкоду в розмірі 305 027,16 грн. Цивільні позови потерпілих задоволено частково, стягнуто на їх користь з ТОВ «АГРІФУД ЕКСПРЕСС» моральну шкоду в розмірі по 400 000 грн кожному.

У касаційній скарзі представник цивільного відповідача зазначає, що місцевий суд під час вирішення цивільного позову не врахував, що потерпіла не є потерпілою в розумінні Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі – Закон № 1961-IV), а тому на її користь не підлягають стягненню зі страхової компанії витрати на лікування потерпілого, шкода, пов'язана з тимчасовою втратою ним працездатності, а також моральна шкода у зв'язку з ушкодженням здоров'я.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову потерпілої до ПрАТ «Страхова компанія «Арсенал Страхування» щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Стягнуто з цивільного відповідача ПрАТ «Страхова компанія «Арсенал Страхування» на користь потерпілої матеріальну та моральну шкоду у розмірі 284 500 грн.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що правовідносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності регулюються Законом № 1961-IV, який має пріоритет перед загальними нормами цивільного законодавства.

У зв'язку з тимчасовою втратою працездатності потерпілим відшкодовуються не отримані доходи за підтверджений відповідним закладом охорони здоров'я час втрата працездатності (ст. 25 Закону № 1961-IV).

З наведеного слідує, що шкода, пов'язана із лікуванням потерпілого, тимчасовою втратою працездатності та моральна шкода у зв'язку із лікуванням відшкодовується виключно потерпілому.

Потерпілим у значенні Закону № 1961-IV є юридичні та фізичні особи, життю, здоров'ю та/або майну яких заподіяна шкода внаслідок ДТП з використанням транспортного засобу.

Слід зазначити, що перебування позивача у статусі потерпілої у кримінальному провадженні не є підставою для набуття нею статусу потерпілої у розумінні Закону № 1961-IV. Крім того, норми даного Закону не містять положень, в яких до потерпілих прирівнюються їх законні представники, спадкоємці чи правонаступники.

Системний аналіз положень статей 23-27 Закону № 1961-IV свідчить про те, що законодавець чітко розмежував потерпілого як особу, якій безпосередньо заподіяно шкоду, та інших осіб, які у визначених законом випадках можуть претендувати на отримання страхового відшкодування. Суб'єктний склад права

на страхове відшкодування є імперативно визначеним і не підлягає розширеному тлумаченню.

Таким чином, висновок апеляційного суду про те, що до кола потерпілих відповідно до положень Закону № 1961-IV, крім осіб, яким безпосередньо заподіяно шкоду, належать також їх законні представники, спадкоємці чи правонаступники, є необґрунтованим, оскільки протирічить приписам вказаного закону.

Витрати, пов'язані із лікуванням потерпілого, шкода, пов'язана з тимчасовою втратою ним працездатності, та моральна шкода у зв'язку із його лікуванням могли б відшкодовуватися страховиком тільки останньому, а не іншим особам.

Крім того, у даних рішеннях чітко зазначено, що особа, яка здійснювала лікування та догляд за потерпілим у ДТП та понесла витрати, має право після його смерті на компенсацію таких витрат від заподіювача шкоди, відповідно до статей 23, 1166 ЦК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.05.2026 у справі № 723/4495/23 (провадження № 51-539км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136784676>

II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

3. Запобіжні заходи, затримання особи

3.1. Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК)

3.1.1. Особистий обшук особи під час затримання є складовою частиною затримання особи в порядку ст. 208 КПК, не потребує складення окремого протоколу. Нормами ст. 208 КПК не передбачено обов'язкового фіксування процедури затримання технічними засобами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили двох обвинувачених за ч. 2 ст. 187, ч. 4 ст. 187 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про недопустимість протоколів затримання, оскільки під час затримання особистий обшук осіб проводився без відеофіксації, а протоколи затримання не містять даних щодо серій та номерів вилучених купюр.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що затримання є комплексною слідчою (розшуковою) дією, яка включає в себе як безпосереднє фізичне обмеження у можливості пересування затриманої особи, так і обшук затриманого й процесуальні дії – повідомлення захисника з центру надання правової допомоги, близького родича затриманого, тощо.

Тож, особистий обшук особи під час затримання, є складовою частиною затримання особи в порядку ст. 208 КПК, не потребує складення окремого протоколу, тобто, законне затримання саме собою дає підстави для проведення особистого обшуку. Нормами ст. 208 КПК не передбачено обов'язкового фіксування процедури затримання технічними засобами.

Зі змісту протоколів затримання слідує, що особистий обшук обвинувачених було проведено після їх законного затримання в порядку ст. 208 КПК. Особистий обшук затриманих проводився в присутності їхніх захисників, а також понятих.

Результати особистого обшуку обвинувачених зафіксовані у відповідних протоколах затримання, які підписані всіма учасниками вказаної процесуальної дії без зауважень. Зміст протоколів відповідає вимогам ст. 104 КПК, вони містять детальні відомості, зокрема, щодо конкретних сум коштів, вилучених у кожного із затриманих. Тому порушення вимог КПК відсутні.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.05.2026 у справі № 450/1952/18 (провадження № 51-4608км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136882517>

III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

4. Загальні положення досудового розслідування

4.1. Підслідність (ст. 216 КПК)

4.1.1. Особливості здійснення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень потребують термінового вжиття заходів, спрямованих на збирання фактичних даних, у тому числі шляхом НСРД, оскільки несвоєчасне проведення процесуальних дій може призвести до втрати доказів, тому сама собою реєстрація відомостей про таке кримінальне правопорушення і початок розслідування іншим слідчим органом, ніж визначено у ст. 216 КПК, автоматично не означає порушення кримінального процесуального законодавства і не свідчить про реалізацію повноважень, не передбачених законом у розумінні п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що досудове розслідування на початковому етапі здійснювалося з порушенням правил підслідності, передбачених ст. 216 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказує, що враховуючи імперативні приписи ст. 214 КПК сама собою реєстрація відомостей про кримінальне правопорушення і початок розслідування іншим слідчим органом, ніж визначено у ст. 216 КПК, автоматично не означає порушення кримінального процесуального законодавства і не свідчить про реалізацію повноважень, не передбачених законом, у розумінні п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК. Специфіка корупційних злочинів та особливості здійснення досудового розслідування в них потребують недопущення зволікання у фіксації відомостей про такий злочин, термінового вжиття заходів, спрямованих на збирання фактичних даних, у тому числі шляхом НСРД, оскільки несвоєчасне проведення процесуальних дій може призвести до невідворотних наслідків (втрати доказів), звідси – до неможливості забезпечення завдань кримінального судочинства, закріплених у ст. 2 КПК.

Забезпечення ефективного розслідування та його складова – визначення органу розслідування є по суті управлінською діяльністю прокурора; положення ч. 2 ст. 218 КПК у редакції, чинній на момент реєстрації кримінального провадження, не містили посилання на час, у межах якого має бути визначена підслідність за іншим органом досудового розслідування.

Тож здійснення СУ ГУНП в області за процесуальним керівництвом окружної прокуратури досудового слідства на початковому етапі, у межах якого проводилися НСРД і подальше визначення підслідності кримінального провадження за НАБУ, корелюється зі статтями 214, 216 КПК і не становить істотного порушення вимог процесуального закону.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.05.2026 у справі № 991/7255/21 (провадження № 51-2166км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428072>

5. Слідчі (розшукові) дії

5.1. Пред'явлення особи для впізнання (ст. 228 КПК)

5.1.1. Положення ст. 228 КПК передбачає порядок та особливості проведення пред'явлення особи для впізнання, у тому числі й за фотознімками, і не містить застережень у частині порядку отримання зразків (фотознімків), які надалі використовуються для забезпечення проведення цієї слідчої дії. Орган досудового розслідування не обмежений у часі пред'явлення особи для впізнання, оскільки ст. 228 КПК лімітує проведення слідчої (розшукової) дії передбаченим строком досудового розслідування

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили обвинувачених за ч. 4 ст. 187 КК, пунктами 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК, ч. 3 ст. 289 КК.

У касаційній скарзі обвинувачений звертає увагу на порушення принципу презумпції невинуватості при оцінці протоколів пред'явлення для впізнання за участі потерпілих, за результатами яких він був упізнаний за фотографією у балаклаві, тоді як потерпілі під час пред'явлення для впізнання за голосом та ознаками зовнішності його не упізнали. Зазначає, що надаючи перевагу групі протоколів пред'явлення для впізнання, де він був упізнаний, суди навіть не виклали аналізу причин такої переваги. Крім того, вважає порушенням вимог ч. 6 ст. 228 КПК, зокрема, повторне пред'явлення його фотографії у балаклаві для впізнання тим самим особам після проведених пред'явлень для впізнання наживо за голосом та ознаками зовнішності. Зазначає про порушення права на захист при пред'явленні його для впізнання, оскільки ці слідчі (розшукові) дії проводилися без участі захисника.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено з мотивувальних частин цих судових рішень посилання як на докази винуватості на протоколи пред'явлення обвинуваченого для впізнання потерпілою за фотознімками.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що положення ст. 228 КПК передбачають порядок та особливості проведення пред'явлення особи для впізнання у тому числі й за фотознімками, та не містить застережень чи то заборон в частині порядку отримання зразків (фотознімків), які в подальшому використовуються для забезпечення проведення цієї слідчої дії.

З цих же підстав суд касаційної інстанції вважає безпідставними доводи обвинуваченого про те, що пред'явлення його для впізнання потерпілим здійснювалося через значний проміжок часу (приблизно через півроку), оскільки вимоги процесуального закону, зокрема ст. 228 КПК, не обмежують орган досудового розслідування у часі пред'явлення особи для впізнання, і лише лімітують проведення слідчої (розшукової) дії передбаченим строком досудового розслідування.

Щодо твердження сторони захисту про те, що потерпілі наводять різні ознаки, за якими вони впізнали засудженого, то такі доводи перевірялися судами попередніх інстанцій під час безпосереднього дослідження протоколів впізнання, та суди не встановили невідповідності протоколів вимогам ст. 228 КПК, на підставі чого відхилили доводи засуджених та захисників у цій частині.

Посилання сторони захисту про те, що під час впізнання задзвонив телефон потерпілої, що, на їхнє переконання, дало змогу потерпілій його впізнати, також не свідчать про порушення вимог ст. 228 КПК, оскільки зводяться до припущень та власного трактування перебігу слідчої дії та її результатів.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.05.2026 у справі № 178/1324/19 (провадження № 51-2481км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136667195>

5.2. Обшук (ст. 234 КПК)

5.2.1. Якщо обшук автомобіля був невідкладним, здійснювався після безпосереднього переслідування та затримання осіб за підозрою у вчиненні особливо тяжких злочинів, з метою збереження схоронності речових доказів або будь-яких речей та предметів, які зберегли на собі сліди вчинення злочину та містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час досудового розслідування, а після його проведення слідчий негайно звернувся до слідчого судді з клопотанням про його легалізацію, така слідча дія є проведеною відповідно до вимог ст. 233 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили двох обвинувачених за ч. 2 ст. 187, ч. 4 ст. 187 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про недопустимість протоколу обшуку автомобіля через те, що обшук проводився без попереднього дозволу суду, а також у справі відсутній оригінал відеозапису цієї слідчої дії, який не відкривався стороні захисту в порядку ст. 290 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС констатувала, що за змістом ч. 3 ст. 233 КПК, слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення.

У такому разі прокурор, слідчий, дізнавач за погодженням із прокурором, зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами ст. 234 КПК, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого, дізнавача про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому ст. 255 КПК.

За матеріалами справи, обшук автомобіля був невідкладним, тому що здійснювався одразу після безпосереднього переслідування та затримання засуджених за підозрою у вчиненні особливо тяжких злочинів, з метою збереження схоронності речових доказів або будь-яких речей та предметів, які зберегли на собі сліди вчинення злочину та містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час досудового розслідування.

Після проведення обшуку, слідчий невідкладно звернувся до слідчого судді із клопотанням про дозвіл на проведення обшуку вказаного автомобіля, яке ухвалою місцевого суду було задоволено.

Таким чином, невідкладний обшук проведений у відповідності до вимог ст. 233 КПК, легалізований у встановленому законом порядку, а тому доводи захисників про недопустимість як доказу протоколу обшуку автомобіля з цих підстав є необґрунтованими.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.05.2026 у справі № 450/1952/18 (провадження № 51-4608км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136882517>

5.3. Огляд (ст. 237 КПК)

5.3.1. Огляд мобільного телефона, проведений органом досудового розслідування під час огляду місця події за добровільною згодою власника, який надав пароль доступу, без подолання систем логічного захисту, та дослідження інформації, що була наявна в мобільному телефоні, шляхом увімкнення телефона та огляду текстових повідомлень, які в ньому знаходилися й доступ до яких не був пов'язаний із наданням володільцем відповідного сервера (оператором мобільного зв'язку) доступу до електронних інформаційних систем, не порушує вимог КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі обвинувачена вказує, що огляд мобільного телефона було проведено не за місцем збереження речового доказу, відповідальність за яке покладається на слідчого, а оперативним працівником особисто без понять, що не може виключати можливості неконтрольованого втручання до вмісту інформації на цьому речовому доказі.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що під час проведення огляду місця події обвинувачена добровільно надала дозвіл працівникам поліції на огляд належного їй мобільного телефона, повідомивши пароль доступу. Отже доступ до відповідної інформації не був пов'язаний з подоланням систем логічного захисту, здійснювався за добровільною згодою особи.

Що ж стосується інформації, яка була наявна в мобільному телефоні, то вона була досліджена шляхом включення телефону та огляду текстових повідомлень, які в ньому знаходились й доступ до яких не був пов'язаний із наданням володільцем відповідного серверу (оператором мобільного зв'язку) доступу до електронних інформаційних систем.

В цьому випадку орган досудового розслідування провів огляд предмета (телефона) й оформив його відповідним протоколом, який складений з дотриманням вимог кримінального процесуального закону.

Доводи касаційної скарги про те, що працівники поліції могли внести певні дані в телефон, в тому числі і щодо переписки про придбання наркотичних засобів та закладок, не підтверджені об'єктивними даними. Відповідно до протоколу огляду телефона всі переписки і фотознімки мають більш ранні дати, що спростовує доводи про внесення змін після затримання обвинуваченої.

За таких обставин суди дійшли обґрунтованого висновку, що доступ до інформації, що містилась в телефоні обвинуваченої, отримано органом досудового розслідування без порушення вимог КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.04.2026 у справі № 354/1184/23 (провадження № 51-4645км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136197243>

5.3.2. Той факт, що фототаблиця з фотографіями місця ДТП була долучена до протоколу після проведення огляду місця події та складення відповідного протоколу, не вказує на істотне порушення вимог КПК та недопустимість як доказу протоколу огляду місця події

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 135, ч. 3 ст. 286-1 КК.

У касаційній скарзі з доповненнями обвинувачений вказує про те, що суди попередніх інстанцій поклали в основу своїх рішень низку доказів, які є недопустимими, а саме протокол огляду місця події, в якому відсутні відомості про ідентифікуючі ознаки фотоапарату Nikon, про додатки у вигляді фототаблиці, що ставить під сумнів

походження наявної у матеріалах провадження фототаблиці, а також те, що протокол огляду місця події складено з порушенням вимог ст. 104 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: матеріалами касаційної перевірки констатовано, що протокол огляду місця ДТП містить додатки – схему місця ДТП та фототаблицю.

Зміст ч. 7 ст. 237 КПК дає підстави стверджувати, що за наслідками фотографування огляду місця події уповноважена особа вправі роздрукувати фотографії цієї слідчої дії і цілком закономірно, що безпосередньо на місці події зробити неможливо, оскільки для цього необхідна відповідна техніка.

Отже, той факт, що фототаблиця з фотографіями місця ДТП була долучена до протоколу після проведення огляду місця події та складення відповідного протоколу не вказує про істотне порушення вимог КПК та недопустимість як доказу протоколу огляду місця події.

Твердження обвинуваченого про незазначення у протоколі огляду місця події ідентифікуючих даних використаного пристрою для фотозйомки не заслуговують на увагу, оскільки безпосередньо у тексті протоколу вказано, що огляд місця ДТП проводився із застосуванням цифрового фотоапарату торгівельної марки Nikon, а припущення обвинуваченого, що цей фотоапарат міг не відобразити на фото всі обставини на місці ДТП, колегія суддів ККС відхиляє, з огляду на те, що наявні у фототаблиці фотографії з місця ДТП є чіткими, кольоровими й такими, що детально відображають зафіксовану на них обстановку, як-от пішохідний перехід, на якому сталося ДТП, місце розташування номерного знаку та частини номерної рамки автомобіля Nissan, частин дитячого самокату.

Також Верховний Суд вважає за необхідне зазначити, що кримінальний процесуальний закон не містить вимог про необхідність здійснення безперервної відеозйомки під час проведення огляду місця події. При цьому з урахуванням долученої до протоколу огляду місця події деталізованої фототаблиці, яка дозволяє встановити весь необхідний обсяг інформації про обставини події ДТП, у слідчого не було необхідності для проведення безперервної відеозйомки місця ДТП.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.05.2026 у справі № 127/28878/24 (провадження № 51-4530км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137071506>

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

6. Судовий розгляд

6.1. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження (ст. 336 КПК)

6.1.1. Технічним записом судового засідання, який приєднується до матеріалів справи, фактично є журнал судового засідання з унікальним посиланням на цей запис у централізованому файловому сховищі. Віддалене місцезнаходження (у централізованому файловому сховищі) носія інформації із записом судового

засідання від паперового примірника матеріалів справи не може свідчити про те, що такий носій відсутній в матеріалах провадження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 125 КК.

У касаційній скарзі обвинувачений вказує про відсутність технічної фіксації судового засідання в суді апеляційної інстанції.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що з журналу вказаного судового засідання в суді апеляційної інстанції вбачається, що його технічна фіксація була здійснена за допомогою підсистеми відеоконференцзв'язку (vkz.court.gov.ua). У журналі судового засідання є унікальне посилання на цей технічний запис у централізованому файловому сховищі.

Згідно з вимогами пунктів 51-55 Положення до матеріалів справи в паперовій формі приєднується паперовий примірник протоколу (журналу) судового засідання з посиланням на відеозапис судового засідання. Відеозапис судового засідання автоматично зберігається у централізованому файловому сховищі.

Пунктами 2, 4 розділу III Інструкції передбачено, що після завершення фіксування та збереження технічного запису судового засідання в протоколі (журналі) цього засідання засобами підсистеми відеоконференцзв'язку автоматично формується вебпосилання на технічний запис, збережений в централізованому файловому сховищі. Підписаний протокол (журнал) судового засідання, який містить вебпосилання на технічний запис судового засідання у централізованому файловому сховищі, переноситься разом з кваліфікованим електронним підписом до автоматизованої системи діловодства суду та обліковується за відповідною судовою справою.

Отже зі змісту Положення та Інструкції вбачається, що технічним записом судового засідання, який приєднується до матеріалів справи, фактично є журнал судового засідання із унікальним посиланням на цей запис у централізованому файловому сховищі.

На думку колегії суддів ККС, віддалене місцезнаходження (у централізованому файловому сховищі) носія інформації із записом судового засідання від паперового примірника матеріалів справи не може свідчити про те, що такий носій відсутній в матеріалах провадження.

Варто зауважити, що в процесі підготовки справи до касаційного розгляду Верховним Судом було вжито заходи для отримання доступу до централізованого файлового носія, на якому зафіксоване судове засідання. Під час прослуховування аудіозапису вказаного судового засідання, колегією суддів ККС встановлено, що в ході апеляційного розгляду брала участь потерпіла у режимі відеоконференції з використанням власних технічних засобів, що повністю узгоджується зі ст.336 КПК. Втім, оскільки в ході судового розгляду виникли складнощі із налагодженням відеоконференцзв'язку, остання повідомила, що не бажає брати

участь у судовому засіданні, тому суд апеляційної інстанції прийняв рішення здійснювати апеляційний розгляд у її відсутність. У той же час сторони кримінального провадження, в тому числі й обвинувачений та його захисник, не заперечували проти продовження розгляду справи за відсутності потерпілої.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 06.05.2026 у справі № 676/3088/24 (провадження№ 51-4333км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428044>

7. Судові рішення

7.1. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма (ст. 371 КПК)

7.1.1. Ухвали, постановлені судом без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем в журнал судового засідання. КПК не містить вимог щодо внесення у вирок суду клопотань учасників процесу, що були вирішені усно, без виходу в нарадчу кімнату

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що апеляційний суд, відмовляючи стороні захисту в повторному дослідженні доказів, не зазначив про це клопотання у вирок, не навів підстав для такої відмови, чим порушив ст. 372 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до ч. 4 ст. 371 КПК ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання в журнал судового засідання.

Положеннями ч. 2 ст. 420 КПК передбачено, що вирок суду апеляційної інстанції повинен відповідати загальним вимогам до вироків, передбачених ст. 374 КПК. Крім того, у вирок суду апеляційної інстанції зазначаються зміст вирок суду першої інстанції, короткий зміст вимог апеляційної скарги, мотиви ухваленого рішення, рішення по суті вимог апеляційної скарги.

Вимог щодо внесення у вирок клопотань учасників процесу, що були вирішені судом усно, без виходу в нарадчу кімнату, закон не містить.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що клопотання сторони захисту було занесено до журналу судового засідання, з'ясовано думку учасників процесу щодо цього клопотання та винесено усне рішення про відмову в його задоволенні. Такі дії апеляційного суду відповідають вимогам кримінального процесуального закону.

Також цей суд за клопотанням прокурора провів часткове судове слідство, дослідив матеріали, що характеризують особу винної, та дійшов обґрунтованого висновку про необхідність скасування вирок суду першої інстанції в частині призначеного покарання з постановленням в цій частині нового вирок.

У касаційній скарзі захисник не вказує на такі порушення кримінального процесуального закону, які би могли свідчити про істотні порушення прав учасників

кримінального провадження під час апеляційного розгляду та вплинути на законність і обґрунтованість судового рішення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.05.2026 у справі № 766/8881/23 (провадження № 51-661км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428065>

V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

8. Провадження в суді апеляційної інстанції

8.1. Порядок і строки апеляційного оскарження (ст. 395 КПК)

8.1.1. Помилкове подання адвокатом апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді місцевого суду до АП ВАКС, а не до апеляційного суду загальної юрисдикції, не є поважною причиною пропуску строку апеляційного оскарження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ухвалою слідчого судді місцевого суду задоволено клопотання прокурора про накладення арешту на майно. Апеляційний суд відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження зазначеної ухвали слідчого судді та скаргу повернув особі, яка її подала, на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК. Своє рішення суд апеляційної інстанції обґрунтував тим, що адвокат, всупереч вимогам п. 3 ч. 2 ст. 395 КПК, подав апеляційну скаргу з пропуском п'ятиденного строку, при цьому апеляційний суд за заявою вказаної особи не знайшов підстав для поновлення цього строку.

У касаційній скарзі адвокат стверджує, що пропуск строку на апеляційне оскарження зазначеного рішення зумовлений тим, що з урахуванням неоднозначної практики судів не існувало можливості точно визначити належний суд апеляційної інстанції, що стало результатом його звернення з апеляційною скаргою до АП ВАКС, а не до апеляційного суду загальної юрисдикції.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС у результаті перевірки матеріалів кримінального провадження встановила те, що копію ухвали слідчого судді місцевого суду адвокат отримав 03.08.2025 та 04.09.2025 звернувся зі скаргою на цю ухвалу до АП ВАКС.

Далі 08.09.2025 суддя АП ВАКС ухвалив рішення про повернення скарги особі, яка її подала, оскільки оскаржуване судове рішення постановив слідчий суддя місцевого суду загальної юрисдикції, переглядати його в апеляційному порядку має право відповідний апеляційний суд загальної юрисдикції, у межах територіальної юрисдикції якого перебуває суд першої інстанції, що ухвалив оскаржуване рішення.

Натомість, як зазначає сам касатор, лише після викладення колегією суддів ККС позиції в рішенні від 09.12.2025 йому стало зрозуміло, що він помилково подав апеляційну скаргу на згадане вище рішення слідчого судді до АП ВАКС, а тому лише 12.12.2025 оскаржив його до апеляційного суду загальної юрисдикції.

Наведені вище обставини, а саме процесуальна поведінка адвоката, який зволікав з оскарженням згаданої вище ухвали слідчого судді до апеляційного

суду загальної юрисдикції, звернувся з її оскарженням до апеляційного суду з порушенням юрисдикції, визначеної, зокрема, п. 20 ч. 1 ст. 3 КПК, при цьому тривалий час, який минув з дати завершення процесуального строку, на переконання колегії суддів ККС, не свідчать про існування в адвоката об'єктивних перешкод для реалізації права подати апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді місцевого суду саме до апеляційного суду.

Тож апеляційний суд розглянув клопотання в межах наведених адвокатом доводів та за відсутності поважних причин пропуску строку апеляційного оскарження на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК обґрунтовано, з достатнім мотивуванням своїх висновків, відмовив у задоволенні клопотання про поновлення цього строку і повернув апеляційну скаргу.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 12.05.2026 у справі № 757/39249/25-к (провадження № 51-4617км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136428080>

8.1.2. Якщо суд видалився до нарадчої кімнати без визначення часу оголошення ухвали чи її резолютивної частини, а рішення сторонам не оголошувалося, сама лише присутність захисника під час судового розгляду до видалення суду в нарадчу кімнату не свідчить про обізнаність з мотивами прийнятого судом рішення до дня фактичного отримання копії ухвали суду та не може бути підставою для відмови захиснику в поновленні строку на апеляційне оскарження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд звільнив обвинуваченого за ч. 1 ст. 367 КК від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності. Апеляційний суд відмовив у задоволенні клопотання захисника про поновлення строку на апеляційне оскарження цієї ухвали та повернув апеляційну скаргу.

У касаційній скарзі захисник вказує, що ухвала місцевого суду сторонам не оголошувалась, її копія учасникам провадження не надсилалась. Лише після звернення до суду захисник отримав її копію, тому, на його думку, початок строку її оскарження повинен відраховуватися з цього моменту.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вважає, що апеляційний суд, розглядаючи клопотання про поновлення строків, належним чином не проаналізував доводів захисника про те, що 06.08.2025 після того, як він заявив клопотання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, суд видалився до нарадчої кімнати без визначення часу оголошення ухвали чи її резолютивної частини, рішення сторонам не оголошувалося, копію ухвали захисник отримав лише 21.09.2025 та апеляційну скаргу на ухвалу від 06.08.2025 подав 25.09.2025 через місцевий суд.

З наведеного вбачається, що захисник хоча й був присутнім під час судового розгляду до видалення суду у нарадчу кімнату, однак не був обізнаний з мотивами прийнятого судом рішення до дня отримання 21.09.2025 копії ухвали суду

від 06.08.2025, оскільки, як свідчить технічний звукозапис судового засідання, рішення судом не оголошувалось.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.05.2026 у справі № 945/1657/23 (провадження № 51-4491км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136544679>

8.2. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження (ст. 399 КПК)

8.2.1. Положеннями ст. 399 КПК передбачено, що рішення про залишення апеляційної скарги без руху не може бути застосоване до апеляційних скарг, поданих на ухвали слідчих суддів, однак вимагає від суду в будь-якому випадку встановити, що така скарга подана без додержання вимог, передбачених ст. 396 КПК. У разі сумнівів щодо ідентифікації автора документа апеляційний суд повинен перевірити наявність / відсутність електронного підпису апелянта

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя повернув скаргу заявнику в частині оскарження бездіяльності прокурора. Апеляційний суд повернув апеляційну скаргу заявника на цю ухвалу на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК, оскільки апеляційна скарга, яка подана від імені заявника, не підписана особою, яка її подала.

У касаційній скарзі заявник стверджує, що склав і підписав електронним підписом апеляційну скаргу та подав її через підсистему «Електронний суд» до місцевого суду, у подальшому того ж дня продублював скаргу з усіма додатками на офіційну електронну пошту апеляційного суду. Зазначає, що його позиція підтверджується відображенням на документах сформованого електронного контейнеру, як «asise», підписаним PDF файлом, доданим протоколом перевірки КЕП, які було завантажено через ЄСІТС до місцевого суду і того ж дня направлено на офіційну електронну адресу апеляційного суду з іншими додатками.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що ст. 399 КПК встановлює порядок залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмову у відкритті провадження.

Проте, хоча зазначена вище стаття закону, в частині залишення без руху, застосовується до апеляційних скарг на вирок чи ухвалу суду першої інстанції та не може бути застосована до апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів, однак вимагає від суду у будь-якому випадку встановити, що така скарга подана без додержання вимог, передбачених ст. 396 КПК.

Як вбачається із матеріалів справи та постановленої судом апеляційної інстанції ухвали цей суд повертаючи апеляційну скаргу, зважаючи на відсутність будь-яких актів/довідок/звітів, складених відповідальною особою цього ж суду, про неможливість здійснити перевірку електронного підпису на сайті Центрального засвідчувального органу та роздрукувати протокол про перевірку

електронно-цифрового підпису або про його відсутність, не звернув уваги та не дав оцінки посиланням апелянта у скарзі про її підписання за допомогою КЕП.

Крім того, маючи прямий доступ до власних ресурсів, зокрема двох електронних пошт, електронного кабінету судді, не перевірів належним чином та не надав оцінки доданим до апеляційної скарги документам, у тому числі вкладенням .pdf.asice.

З відповіді ДП ІСС на запит Верховного Суду видно, що заявник подав підписану апеляційну скаргу до місцевого суду, проте надати інформацію з приводу подачі такої скарги та додатків до неї на електронну пошту апеляційного суду ДП ІСС не є можливим.

Тож, зважаючи на відсутність в електронному кабінеті судді Верховного Суду будь-яких прикріплених файлів-додатків чи вкладень документів та доступу до електронної пошти суду апеляційної інстанції, Верховний Суд позбавлений можливості встановити наявності чи відсутності електронного підпису заявника у документах, які він подав до апеляційного суду на відміну від цього суду.

Верховний Суд звертає увагу, що у разі сумнівів, для ідентифікації автора документа, апеляційний суд не був позбавлений процесуальної можливості перевірити наявності/відсутності електронного підпису апелянта.

Разом з цим, доводи заявника, висловлені під час касаційного розгляду про те, що апеляційний суд мав спочатку залишити його апеляційну скаргу без руху з наданням строку для усунення недоліків, є необґрунтованими, зважаючи на таке. Положеннями ч. 1 ст. 399 КПК передбачено, що рішення про залишення скарги без руху, застосовується до апеляційних скарг на вирок чи ухвалу суду першої інстанції та не може бути застосоване до апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.05.2026 у справі № 757/52457/25 (провадження № 51-4471км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136392417>

8.3. Межі перегляду судом апеляційної інстанції (ст. 404 КПК)

8.3.1. Внесення прокурором поза межами строків на апеляційне оскарження змін до апеляційної скарги, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, не допускається. Суд апеляційної інстанції, з огляду на положення статей 404, 405 КПК, позбавлений процесуальної можливості вийти за межі вимог апеляційної скарги прокурора про погіршення становища обвинуваченого і скасувати вирок суду першої інстанції на підставі п. 4 ч. 1 ст. 420 КПК в частині застосування до обвинуваченого положень ст. 75 КК та ухвалити новий вирок з підстави, про яку прокурор в апеляційній скарзі не зазначав

Позиції судів першої та апеляційної інстанції: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 309 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки та звільнили його від відбування призначеного йому покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК.

У касаційній скарзі прокурор посилається на формальний розгляд провадження в суді апеляційної інстанції, оскільки цей суд, порушуючи статті 370, 419 КПК не навів переконливих аргументів на спростування доводів апеляційної скарги сторони обвинувачення щодо неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання з випробуванням.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що законодавець чітко відмежовує поняття інституту призначення покарання від поняття інституту звільнення від відбування вже призначеного покарання, які між собою не ототожнюються та врегульовуються різними нормами закону України про кримінальну відповідальність і кримінального процесуального закону.

Зазначене також вбачається з положень, передбачених пунктами 2, 4 ч. 1 ст. 420 КПК, відповідно до яких, з-поміж іншого, суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок з підстав:

- необхідності застосування більш суворого покарання (п. 2 ч. 1 цієї статті);
- неправильного звільнення обвинуваченого від відбування покарання (п. 4 ч. 1 цієї статті).

Як вбачається зі змісту апеляційної скарги прокурора, остання:

- стверджуючи про м'якість призначеного місцевим судом покарання, у прохальній частині апеляційної скарги просила призначити обвинуваченому таке ж покарання, яке вже призначено оскаржуваним вироком, а в іншій частині рішення суду першої інстанції – залишити без зміни;

- у прохальній частині апеляційної скарги не ставила вимоги перед судом щодо скасування вироку суду першої інстанції з підстав неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність (неправильного звільнення обвинуваченого від відбування призначеного покарання на підставі ст. 75 КК).

Однак, не зваживши на такі вимоги апеляційної скарги прокурора, суд апеляційної інстанції, переглядаючи вирок місцевого суду в порядку апеляційної процедури, надав оцінку обґрунтованості рішення суду першої інстанції, у тому числі в частині застосування до обвинуваченого інституту звільнення від відбування покарання.

Водночас колегія суддів ККС зауважує, що суд апеляційної інстанції, з огляду на зазначені вище положення, передбачені статтями 404, 405 КПК, був позбавлений процесуальної можливості вийти за межі вимог апеляційної скарги прокурора (на погіршення становища обвинуваченого) і скасувати вирок суду першої інстанції на підставі п. 4 ч. 1 ст. 420 КПК у частині застосування до обвинуваченого положень ст. 75 КК та ухвалити новий вирок з підстави, про яку прокурор у поданій апеляційній скарзі не зазначав.

При цьому колегія суддів ККС звертає увагу на те, що відповідно до ч. 4 ст. 403 КПК внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження не допускається.

Ураховуючи наведені вище обставини, а також положення статей 403, 404 КПК, у суду касаційної інстанції відсутні підстави для скасування ухвали апеляційного стосовно обвинуваченого, оскільки за вказаних обставин судом апеляційної інстанції не допущено істотного порушення вимог кримінального процесуального закону чи неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС 14.05.2026 у справі № 752/8280/23 (провадження № 51-519км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136690427>

9. Провадження в суді касаційної інстанції

9.1. Відкриття касаційного провадження (ст. 428 КПК)

9.1.1. У разі відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою на ухвалу про повернення апеляційної скарги, якщо після надходження матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що апеляційний суд надалі все ж таки відкрив апеляційне провадження за апеляційною скаргою цього учасника провадження та за результатами її розгляду постановив рішення по суті, касаційне провадження належить закрити

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя відмовив у відкритті провадження за скаргою заявника на бездіяльність слідчого, оскільки вона не підлягає оскарженню. Суддя апеляційного суду на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження повернув апеляційну скаргу на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК. Своє рішення суддя обґрунтував тим, що апеляційну скаргу заявник подав з пропуском встановленого строку і питання про його поновлення в апеляційній скарзі не ставив.

У касаційній скарзі заявник вказує, що слідчий суддя ухвалив рішення від 17.07.2025 без його виклику, копію цього рішення він отримав 01.08.2025, після чого у визначений законом строк оскаржив його в апеляційному порядку, а тому вважає, що строк на апеляційне оскарження рішення ним пропущений не був.

Позиція ККС: закрито касаційне провадження.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що з матеріалів провадження вбачається, що заявник надалі знову звернувся з аналогічною скаргою до апеляційного суду разом із клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження. Ухвалою апеляційного суду йому було поновлено строк на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, розглянуто апеляційну скаргу та залишено її без задоволення, а рішення слідчого судді без зміни.

Колегія суддів ККС зазначила, що у разі відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою на ухвалу про повернення апеляційної скарги, коли після надходження матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що апеляційний суд у подальшому все ж таки відкрив апеляційне провадження за апеляційною скаргою цього учасника провадження та за результатами її розгляду постановив рішення по суті, касаційне провадження належить закрити.

За таких обставин, оскільки апеляційна скарга заявника на ухвалу слідчого судді була розглянута по суті і предмет оскарження вирішений, провадження за його касаційною скаргою на рішення апеляційного суду необхідно закрити.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.05.2026 у справі № 629/2726/23 (провадження № 51-1599км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136392425>

10. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

10.1. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 466 КПК)

10.1.1. Вирішення апеляційним судом питань, пов'язаних із переглядом за нововиявленими обставинами вироку цього суду, постановленого ним у порядку КПК 1960 року як судом першої інстанції, суперечить правилам інстанційної підсудності, визначеним статтями 33, 463 КПК, та є істотним порушенням вимог КПК. Тому розгляд заяви особи, засудженої вироком апеляційного суду як суду першої інстанції, повинен відбуватись у суді першої інстанції

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: апеляційний суд повернув заяву засудженої про перегляд судового рішення за нововиявленими та виключними обставинами вироку апеляційного суду від 15.07.2005.

У касаційній скарзі засуджена стверджує про формальний підхід суду апеляційної інстанції при розгляді її заяви.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що згідно із ч. 1 ст. 33 КПК, у зв'язку зі зміною чинного законодавства України, апеляційні суди не є судами першої інстанції і позбавлені можливості здійснювати перегляд вироків судів першої інстанції за нововиявленими обставинами. Відтак розгляд заяви особи, засудженої вироком апеляційного суду як суду першої інстанції, повинен відбуватись у суді першої інстанції.

Вирішення апеляційним судом питань, пов'язаних із переглядом за нововиявленими обставинами вироку цього суду, постановленого ним у порядку КПК 1960 року як судом першої інстанції, суперечить правилам інстанційної підсудності, визначеним статтями 33, 463 КПК, та є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

З огляду на зазначене, апеляційний суд не мав повноважень на перегляд за нововиявленими та виключними обставинами вироку апеляційного суду від 15.07.2005.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 18.05.2026 у справі № 1-8/2005 (провадження № 51-218км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136828008>

VI. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

11. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

11.1. Повідомлення про підозру (ст. 481 КПК)

11.1.1. Вручення адвокату повідомлення про підозру слідчим, який входив у групу слідчих, визначених здійснювати досудове розслідування кримінального провадження щодо адвоката, з огляду на те, що саме повідомлення про підозру складене та підписане уповноваженим суб'єктом – прокурором, не порушує гарантій професійної діяльності адвоката та визначеного ст. 481 КПК порядку повідомлення про підозру

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватою та виправдали особу за ч. 2 ст. 369-2 КК у зв'язку з недоведеністю в діянні обвинуваченим складу вказаного кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що в цій справі підозрюваному, як адвокату вручено підозру без порушень вимог ст. 481 КПК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що з матеріалів справи вбачається, що письмове повідомлення про підозру особі склав та підписав прокурор, а безпосередньо вручив його текст підозрюваному – старший слідчий, який відповідно до постанови про створення групи слідчих, здійснював досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні.

Тобто вручення тексту повідомлення про підозру слідчим, який входив у групу слідчих, визначених здійснювати досудове розслідування кримінального провадження щодо особи, з огляду на те, що саме повідомлення про підозру складене та підписане уповноваженим суб'єктом – прокурором, не порушило гарантій професійної діяльності адвоката та визначеного ст. 481 КПК порядку повідомлення про підозру.

Тому висновок апеляційного суду про те, що повідомлення про підозру особі здійснено старшим слідчим міліції, а не прокурором, уповноваженим повідомляти про підозру адвокату та в справі відсутнє письмове доручення, яким би прокурор зобов'язував старшого слідчого вручити це повідомлення про підозру, не узгоджується з безпосереднім змістом вказаної процесуальної норми та свідчить про неналежну перевірку доводів сторони обвинувачення, викладених у апеляційній скарзі та доповненнях до неї в цій частині.

За таких обставин, колегія суддів ККС вважає, що апеляційний розгляд кримінального провадження щодо особи було здійснено формально, без належної перевірки наведених у апеляційній скарзі прокурора доводів та надання обґрунтованих відповідей на них.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.05.2026 у справі № 344/16572/13-к (провадження № 51-3586км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136544697>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2026. – 48 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua